

15B

Školy se speciálním zaměřením a možnosti jejich kontaktů s výtvarným uměním a výstavními institucemi, zprostředkování umění pro znevýhodněné skupiny.

předmět: **Metodika galerijní pedagogiky**

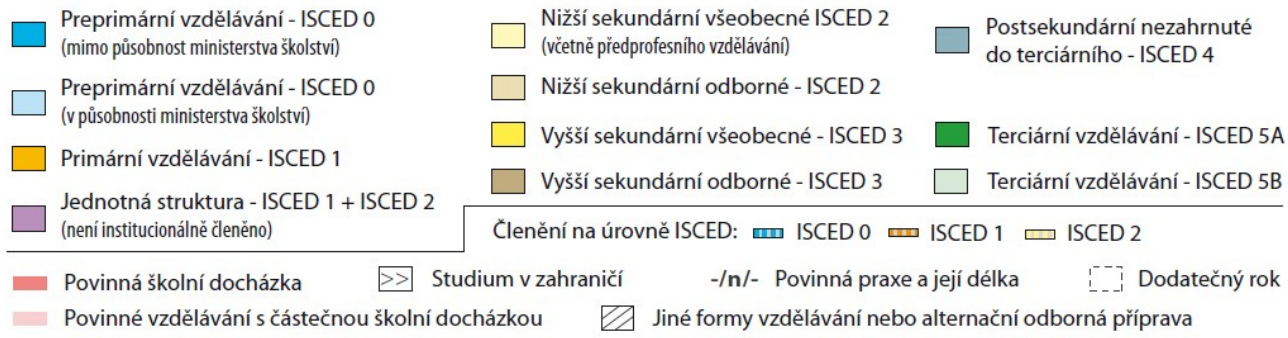
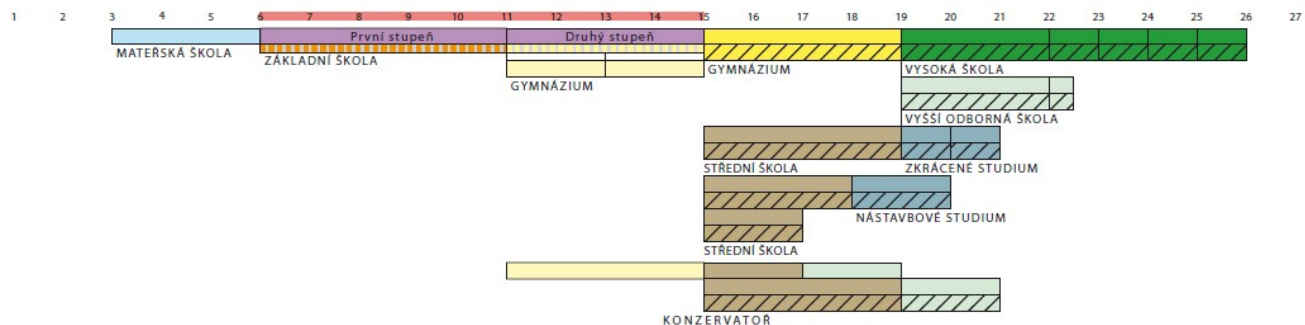
pro: Mgr. Bc. Alice Stuchlíková, Ph.D.

autor: BcA. Dušan Nečas

2013, MU PdF KVV

System vzdělávání v ČR

1.1 Organizace počátečního vzdělávání a odborné přípravy

Současnost a umění

Dnešní doba umožňuje díky novým technologiím přesnější pohled na umělecká díla a také urychluje šíření, sdílení a popularizaci umění. Otázkou dneška je, nakolik jsme ochotni pilně studovat, uvažovat, dávat si věci do souvislostí a propojovat získané znalosti. Největším rizikem současnosti je nepřeborné množství podnětů a kusých informací, na úkor chápání celku a tvořivého myšlení. Je zapotřebí velké sebekritiky a trpělivosti, abychom se naučili v úžasném světě umění pohybovat jako v dobře známých vodách.

Kontakt s uměním

Myslím si, že je skvělé, že existují specializovaní odborníci na umění. Umění jde ruku v ruce s historií a vývojem společnosti, zahrnuje velké množství zajímavostí, které lze donekonečna analyzovat, zpřesňovat a dávat do nových souvislostí. Tato hloubka zájmu by však neměla odrazovat širokou veřejnost od upřímného zájmu o kulturu a umění. První krok lze udělat pohledem na obraz, který nás uchvátí, donutí k zamyšlení. Pak lze dohledat informace o umělci, stylu, období, technice, a tak si lépe díla zažít. Velkým posláním propagátorů umění je právě probudit touhu poznávat a být fascinován, nadchnout své svěřené tak, aby příště chodili do galerií atd. s větším elánem.

Kde se setkat s uměním

- **Galerie, Muzea**
- **Galerijní animace**
- **Hrady, zámky**
- **Besedy, autogramiády**
- **Přednášky umělců**
- **Výtvarné dílny, kurzy**
- **Soukromé sbírky**
- **Životopisné filmy, dokumenty**
- **Internet (Youtube, Smarthistory...)**
- **Univerzitní videa online (Harvard)**

Situace do roku 1989

„**Do listopadu 1989** u nás existoval státní monopol a provozování a zajišťování činnosti výtvarného umění, včetně ideologického dohledu nad jeho infrastrukturou a výkonu cenzury. Hustá síť ideologicky jednotných a státem řízených kulturních institucí, v rozpětí od muzeí přes menší galerie, kulturní domy a střediska, ke knihovnám, památkovým objektům apod., pocházela z období budování „lidově demokratického“ státu v 50. letech. Prošla dílčí transformací v letech šedesátých a strukturální reorganizací v období normalizace let sedmdesátých. Vše bylo dotováno státem podle jednoduché zásady: **kultura podporuje politiku strany a vlády. Jinak to kultura není.**“

BARANČICOVÁ, Svatava. *Studie současného stavu podpory umění*. 1. vyd. V Praze: Institut umění – Divadelní ústav, 2009, 215 s. ISBN 978-80-7008-235-5.

Situace od roku 1989

„**Počátkem 90. let** se tento výchozí stav radikálně změnil a následně došlo k opačnému extrému. Ve jménu **depolitizace kultury** a jejího odidealizování se rozbila **kulturní infrastruktura** oborových uměleckých obcí a místo její transformace došlo v mnoha případech k její likvidaci. Bez náhrady byli zrušeny i některé **centrální instituce**“

BARANČICOVÁ, Svatava. *Studie současného stavu podpory umění*. 1. vyd. V Praze: Institut umění – Divadelní ústav, 2009, 215 s. ISBN 978-80-7008-235-5.

Odborné školství

„**Umělecké - profesní odborné vzdělávání** vnímáme jako to, které připravuje výkonné umělce - profesionály. Na druhou stranu zejména v oblasti vyššího odborného a vysokoškolského vzdělávání bereme částečně v potaz i vzdělávání, které se zabývá **teorií a výzkumem umění**, pedagogikou v uměleckých oborech a vzdělávání směřující do dalších oblastí **kulturního průmyslu.**“

BARANČICOVÁ, Svatava. *Studie současného stavu podpory umění*. 1. vyd. V Praze: Institut umění – Divadelní ústav, 2009, 215 s. ISBN 978-80-7008-235-5.

Úvaha k zamyšlení

„Potřebujeme k tomu, aby vznikala umělecká díla a abychom byli schopni tato díla vnímat a prožívat, výchovu? Pokud si připustíme, že umění je v mnoha aspektech nepostižitelné a nepředvídatelné, je vůbec nutné se na jeho tvorbu nějak připravovat, je vůbec nutné „školit se“ v oblasti přístupů k umění?“

BABYRÁDOVÁ, Hana. *Výtvarná dílna*. Vyd. 1. Praha: Triton v koedici s Masarykovou univerzitou v Brně, 2005, 289 s. ISBN 80-7254-705-4.

Přístupy ke vzdělávání o umění

„Někteří teoretikové a praktici se přiklánějí spíše k preferenci intelektuálně založené praxe výtvarné edukace, kdy se předpokládá jistá primární znalost umění jako podmínka k rozvíjení praktických výtvarných aktivit, jiní zastávají názor, že vzdělání v oblasti umění má mít povahu intuitivně iniciované interakce, po níž teprve následuje určité uvědomování si principů, na nichž je umění vybudováno.“

BABYRÁDOVÁ, Hana. *Výtvarná dílna*. Vyd. 1. Praha: Triton v koedici s Masarykovou univerzitou v Brně, 2005, 289 s. ISBN 80-7254-705-4.

Dnešní podoba dílny

„Novodobá výtvarná dílna vypadá poněkud jinak než tradiční umělecko-řemeslná dílna. Estetická edukace, která je její náplní, již není vázána na ovládnutí kánonu, i když získání určitých řemeslně-technologických dovedností prostřednictvím práce v dílně je velmi důležité. Důraz je kladen především na invenci, prožitek, experiment, přičemž řemeslná stránka tvorby artefaktu by rovněž neměla být podceňována.“

BABYRÁDOVÁ, Hana. *Výtvarná dílna*. Vyd. 1. Praha: Triton v koedici s Masarykovou univerzitou v Brně, 2005, 289 s. ISBN 80-7254-705-4.

Sebekritikou ke zlepšení

„Výrazy jako „sebekázeň“ a „sebekritika“ mohou znít v souvislosti s úvahami o povaze výtvarného vyjadřování velmi cize a pedantsky. Z četných autobiografických výpovědí umělců se však dozvídáme, že opak je pravda. I umělci, jejichž život byl spojován s pečetí bohémství, vypovídali o svém přístupu k tvorbě jako o neustálém střetávání se se sebou samými, o důsledném zápasu a mnohdy také o nekonečném drilu a asketické pracovní morálce.“

BABYRÁDOVÁ, Hana. *Výtvarná dílna*. Vyd. 1. Praha: Triton v koedici s Masarykovou univerzitou v Brně, 2005, 289 s. ISBN 80-7254-705-4.

Nalezení potenciálu

„Je zřejmé, že vizuální a obsahové struktury děl moderního a současného umění vyžadují více než příležitostnou přednášku nebo tradiční prohlídku s průvodcem.

Vyžadují a podněcují proces, v němž se budou navazovat a generovat myšlenky a významy, proces, v němž se jeho účastníci dozvědí o potenciálu uměleckých děl i o svém vlastním potenciálu.“

Cornelia Brüninghaus-Knubel

Umění pro všechny

Umění je ve většině případů tvořeno lidmi pro lidi. Nemusí jít o prvoplánový záměr zaujmout diváky, ale o přenesení části svého nitra a pohledu na svět do svého díla, které pak komunikuje s ostatními. Vnímání i tvorba uměleckých děl je velmi subjektivní záležitostí. Není však sociální, rasové, ideologické a jakékoliv jiné skupiny společnosti, která by nemohla být obohacena alespoň jedním druhem umění. Pro ujasnění však vyznačuji znevýhodněné skupiny, kterým by se mělo zprostředkovávat umění specifickým a efektivním způsobem.

**ZNEVÝHODNĚNÉ SKUPINY: Rasové menšiny, Etnické menšiny
Podřadné kasty, Ženy, Tělesně postižení, Veteráni, Osoby se
základním vzděláním, důchodci...**

Osobní zkušenost

Popularizaci a vzdělání v oblasti umění pro znevýhodněné skupiny vidím vcelku pozitivně. Spodním záchranným patrem a také skvělou didaktickou pomůckou dneška jsou internet a nové technologie. Neslyšící mohou studovat umění s pomocí titulků a popisek, slepý mohou poslouchat univerzitní odborné přednášky o umění. V některých případech si zájemci poradí samy, v jiných potřebují dobrého průvodce. Osobně jsem se zúčastnil keramické dílny v centru Lužánky s mentálně posíženými a výsledky jejich snažení byli úžasné. Tvoření jim přinášelo upřímnou radost. Stejnou zkušenost mám z praxe v obchodním centru Vaňkovka, kam chodí mnoho Romů, kteří při dostatečné motivaci dokážou tvořit vytrvale a s dobrými výsledky.

Tvorba mentálně postižených

„**V posledním desetiletí** se rozrostly veřejné prezentace **umění tvůrců s mentálním handicapem** astronomickou řadou. Vystoupily z ústavních sálů renomovaných galerií a muzeí. Dosavadním vyvrcholením této tendence byla nedávná výstava v londýnském **The Museum of Everything – Exhibition # 4**. Tato netradiční galerie zaměřená na **art brut** a **outsider art** vznikla roku 2009 z iniciativy sběratele Jamese Bretta, který se jí snaží vymanit z rámce klasických výstavních institucí nejen tím, že ji definuje jako **ne-muzeum ne-umění**. **Exhibition # 4** prezentovala díla více než **50 specializovaných ateliérů pro mentálně handicapované** z celého světa.“

BABYRÁDOVÁ, Hana. *Obrazy příběhů - příběhy obrazů: (výzkum fenoménu příběhovosti v obrazech autorů s mentálním postižením)*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 110 s. ISBN 978-80-210-5734-0.

Vhodná témata pro handicapované

„Ačkoliv se může zdát, že mentálně postižení autoři jsou jako malé děti, které postrádají **racionální myšlení**, a z tohoto důvodu nejsou schopni **konceptuální tvorby**, v praxi studentů **PdF MU v Brně** v nejrůznějších zařízeních pro lidi mentálně handicapované se prokazuje, že lze buď individuálně nebo ve skupinách realizovat s těmito lidmi **konceptuální výtvarná díla**. Konceptuální výtvarná nebo i mezioborová tvorba mentálně retardovaných jedinců pak není zaměřena pouze na **expresivní projevy**, ale orientuje se více **na socializační projekty** a v tomto směru tedy koresponduje více s **metodami speciální pedagogiky**“

BABYRÁDOVÁ, Hana. *Obrazy příběhů - příběhy obrazů: (výzkum fenoménu příběhovosti v obrazech autorů s mentálním postižením)*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 110 s. ISBN 978-80-210-5734-0.

Galerijní animace jako služba

„...aktivizující galerijní programy jsou plnohodnotnou součástí dnešního provozu umění, do něž nebyly nějakým násilným způsobem dosazeny, ale přirozeně se v něm vyvinuly.

Sám provoz umění si jejich existenci vyžádal, protože působení umělců, teoretiků, sběratelů a kritiků nestačilo uspokojit zájem veřejnosti. Animace na výstavách i další programy rozšiřují působení výtvarného umění, aniž by nějak ovlivňovaly svébytné působení vlastních uměleckých děl. Je ovšem nezbytné, aby všechny podoby zprostředkování umění byly v rukou odborníků, pro jejichž práci by ve výstavních institucích měly být vytvořeny vhodné podmínky.“

HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění: poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách*. Brno: CERM, 1998, 142 s.

Použitá literatura

BARANČICOVÁ, Svatava. *Studie současného stavu podpory umění*. 1. vyd. V Praze: Institut umění – Divadelní ústav, 2009, 215 s. ISBN 978-80-7008-235-5.

BABYRÁDOVÁ, Hana. *Výtvarná dílna*. Vyd. 1. Praha: Triton v koedici s Masarykovou univerzitou v Brně, 2005, 289 s. ISBN 80-7254-705-4.

BABYRÁDOVÁ, Hana. *Obrazy příběhů - příběhy obrazů: (výzkum fenoménu příběhovosti v obrazech autorů s mentálním postižením)*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 110 s. ISBN 978-80-210-5734-0.

HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění: poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách*. Brno: CERM, 1998, 142 s.

Obrazová příloha

Organizace vzdělávací soustavy v ČR

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-vzdelavani-v-cr>

Art brut, Carlo Zinelli, 1960

<http://www.artlist.cz/?id=4238>

Jedno světlo - výstava fotografií J. Štreita a keramických kachlů

http://g.denik.cz/50/d9/ftg_vystava_luzanky_jedno_svetlo_ste__19__denik-1024.jpg

Jedno světlo - výstava fotografií J. Štreita a keramických kachlů

http://brnensky.denik.cz/galerie/vernisaz_jedno_svetlo.html?mm=3377317

Moje výtvarná praxe ve Vaňkovce - Dětský koutek

2x foto © Dušan Nečas 2013

© Dušan Nečas 2013